

Amer en 200 documents

PRUENCA i BAYONA, Esteve.

Diplomatari de Santa Maria d'Amer.

Edició a cura de Josep Ma. Marquès. Fundació Noguera.

Col·lecció «Diplomataris» 7. Barcelona, 1995, 392 pàg.

Quan una tesi doctoral meritòria es publica trenta anys després d'ésser llegida, i encara només una part, tens una sensació estranya, si no fos perquè saps les circumstàncies que l'envolten i com funciona el país. Aquest és el cas de la d'Esteve Pruença, sacerdot que va morir l'any 1985, 19 anys després d'haver-la llegit i rebut la màxima qualificació, i de la qual ara s'ha publicat la part documental.

Quan la vaig llegir, ja fa anys, ja vaig poder constatar la seva vàlua, i ara que veig publicat el *Diplomatari* tinc la satisfacció de poder dir «més val tard que mai», ja que el text bé s'ho val, i els 17 documents que l'editor hi ha afegit no han fet sinó augmentar-la.

Es tracta de 212 documents, que van de l'any 829 al 1342, si bé el cos principal (144 documents) correspon al segle XIII, època en què el monestir va realitzar importants compres que venien a arrodonir els seus ja considerables dominis. Aquests s'estenien sobretot per cinc comarques gironines (l'Alt i el Baix Empordà, el Gironès, la Selva, el Pla de l'Estany i la Garrotxa), a més d'Osona. També és quan van apareixent els mals usos i altres càrregues sobre els homes i dones d'aquesta terra.

L'edició dels documents enters ens permet, doncs, tenir a mà una gran quantitat de noms de notaris, de persona i de lloc, destacable per exemple en el doc. 6, on surten els noms de la gent d'Anglès de l'any 889, i els índexs finals permeten veure'n l'evolució. Així, entre els d'home destaquen Pere (26) i Ramon (20), ja des de la segona meitat del segle X, i Guillem (25) des del 1041. Després venen Bernat amb 12 des del

892 i Arnau amb 10 o 12, però des del 1017. Hug i Ponç es troben 8 vegades, Berenguer 7 sense comptar els abats des del 1122, Guerau 5, Joan 4 i Odó 3. I entre els de dona, Guillema amb 22 des del 1143, Ermessenda amb 17 des del 1006 i Maria amb 10 des del 1188, seguits de Beatriu, Berenguera i Dolça amb 8, Adalaida amb 7, Garsendis i Brunissendis amb 6, Saurina amb 5, Raimunda i Elisenda amb 4 i Bernarda, Ferrera i Alamanda amb 3. Abans hi ha una gran varietat de noms germànics, la qual podem calibrar millor si llegim el *Repertori d'antropònims catalans (RAC)* I anteriors a l'any 1000, publicat per Jordi Bolós i Josep Moran l'any 1994.

Quant als topònims són de notar dues Palomeres ja al segle X, la qual cosa ens indica l'antiguitat d'aquest sistema de caçar tudons, i un Rumet a Cogolls l'any 1091, possible indici d'un temple cristià anterior a la invasió

musulmana, a més del primer esment conegut fins ara del castell de Bescanó, *castrum de Baschano*, amb dues «as» com la majoria dels documents antics referents a aquest poble, del qual encara es conserven unes restes que ningú esmenta en un turó proper.

Un altre aspecte destacable són els esments de faigs a Cogolls el 1091, però també de vinya en llocs com Osor o el mateix Cogolls al segle XII, la qual cosa ens indica que no s'inventa res, i de castanyers en diversos llocs, fins al punt que l'any 1151 s'estipula que si es mor l'abat en temps de Quaresma o d'Advent hauran de donar 2 *pulmenta*, és a dir, espinacs i forment amb castanyes, i peixos nobles amb bona i espessa salsa, així com diversos plets sobre l'aprofitament dels boscos.

Altres documents interessants són la sentència sobre la lleuda del mercat d'Amer (doc. 40) i el testament de Dolça, senyora d'Hostoles, (doc. 41) del 1184, la concessió de notaria, de guiatge sobre el mercat (doc. 141, any 1273) i sobre aspectes judicials (doc. 140 i 146).

En conjunt ens dona un ric panorama de tot aquest període, que en el text no publicat de la tesi s'analitza amb gran cura de detalls de tipus històric, diplomàtic i jurídic. Josep Maria Marquès fa una breu i ajustada presentació de la documentació publicada i de la història del cenobi, de manera que els interessats no tindran altre remei de moment que llegir-se amb cura els documents repertoris d'altres fonts de l'arxiu fets per aquest dinàmic arxiver que els poden portar agradables sorpreses, com saber que la seva casa o el seu cognom ja es troben al segle XIII, o potser si tenen sort fins i tot abans.

Joan Fort i Olivella

